

Akadeemiline kirjutamine:
teksti liigid, teksti sisukomponendid ja
struktuur, teema valik ja sõnatamine

18.09.2020

DTI6001.DT

Õppimine kõrgkoolis

Kava

- I. **MIS** on tekst?
- II. **KUS** tekste kasutatakse?
- III. **AJAKIRJANDUSLIK vs. TEADUSLIK**
esituslaad
- IV. **KEEL & STIIL: mõõdetavad tunnused**

I. MIS on tekst?

- Suhtlusvajadusel kasutatavad keelelised terviküksused (sõna > sõnaühend> lause > lõik > tekst)
- Esitusvormid
 - Suuline
 - Kirjalik
 - Teabe mitmene esitus (multimeedium): tekst + heli + pilt + liikumine (videod)

Teksti näiteid

- Sõna ja sõnaühend kui tekst: logod, plakatid, kleebised, sildid, bännerid jm

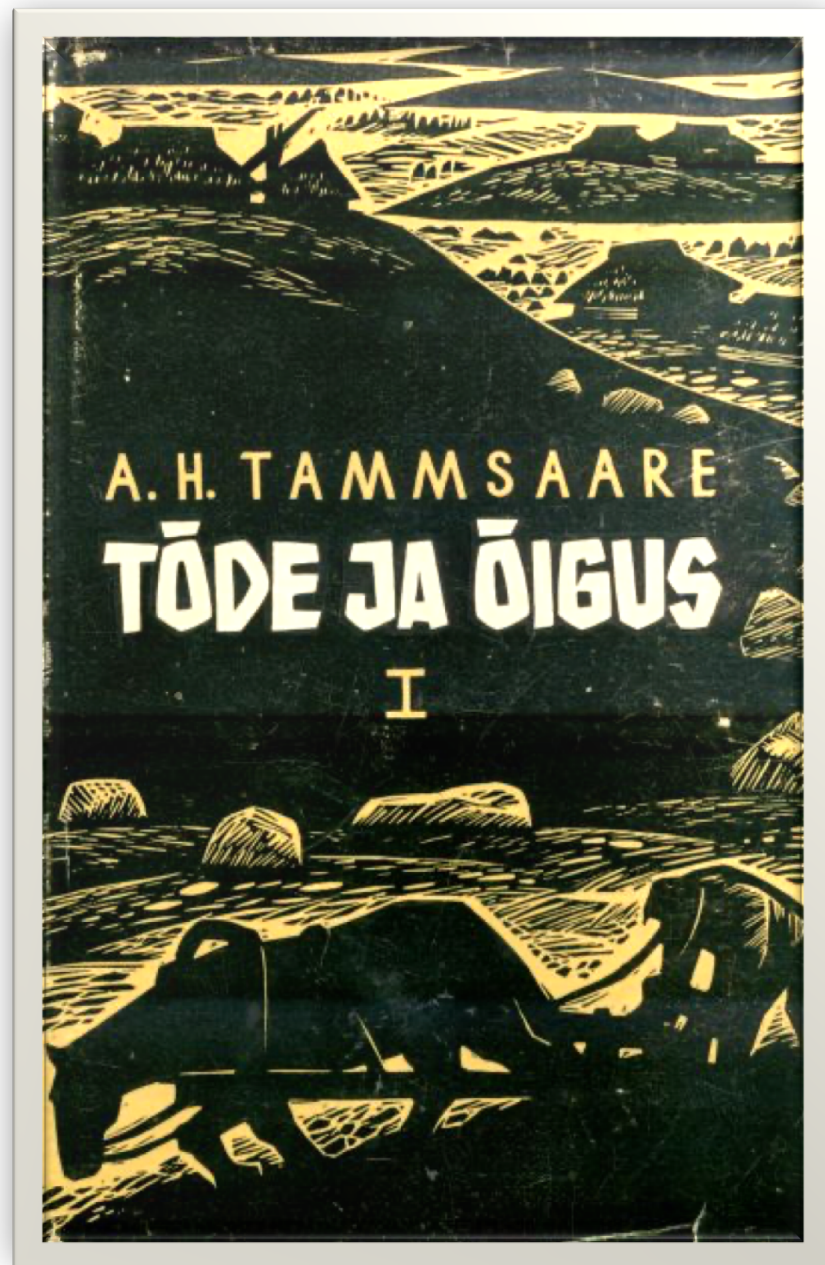
Teksti näiteid

- Pealkirjad
- Terviktekstiks

koondatud laused ja lõigud

Nt Jaaganti poliitikaradar: paralleelmaailmad (Postimees 19.09.2019), vt

<https://leht.postimees.ee/6782494/jaaganti-poliitikaradar-paralleelmaailmad>

Teksti näiteid: piltluule

Raul Meel “Oi!”

poetikaõpik-parandatud.indd x +

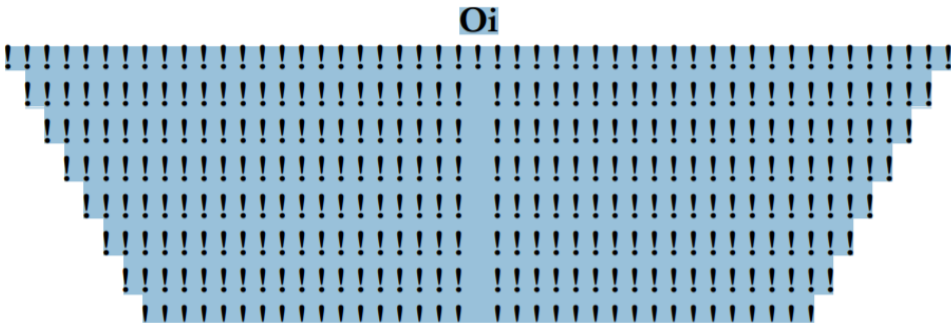
Not secure | kodu.ut.ee/~amerilai/Luule%20poetika.pdf

Apps Stefanovitš Oleksan...

poetikaõpik-parandatud.indd 54 / 88

Piltluule asetseb luule ja kujutava kunsti vahepeal: kui pilt on mõeldud teksti tähendust toetama, on teos rohkem luulekeskne; kui tähemärgid või tekst on vahendiks pildi loomisel, on eesmärgiks kujutav kunst. Kirjapildijoonistusi on nimetatud ka **konkreetses luuleks**, näitena Raul Meele “Oi!”.

Oi

Luule poetika.pdf

Show all

Type here to search

ENG ET 11:31 01.09.2020

Teksti näiteid: helijäljendus

Hando Runnel “Kehv kõhn poiss”

Kehv kõhn poiss läks
jäik must müts peas
kuub karm palg hall
jalg nõrk all tal
hull hell hing sees.

Teaduskirjastuse väljaandes avaldatud artikli ülevaade koos märksõnadega (lüh **Tead**)

Ülevaade. Artikkel käsitleb vene- ja soomekeelsete õppijate kirjalikku keelekasutust A2- ja B1-tasemel. Kahe õppijarühma eesti keele arengut võrreldakse omavahel emakeelekõnelejate keelekasutuse taustal. Käsitus põhineb Eesti vahekeele korpuse tekstide sagedasemate ühesuguse morfoloogilise struktuuriga keelekasutusmustrite analüüsil. Kolmest komponendist koosnevaid aktiivselt kasutatud mustreid esines A2-tasemel venekeelsete õppijate tekstides 203 ja soomekeelsete õppijate tekstides 227, B1-tasemel vastavalt 4363 ja 1132. Uurimistulemustest nähtub, et kahe eri emakeelega õppijate rühma keelekasutus areneb A2-tasemelt B1-tasemele liikudes paljuski sarnaselt, kuid samas on nii mustrite esinemuse kui ka leksikaalgrammatilise varieerumise dünaamikas olulisi kvantitatiivseid ja kvalitatiivseid erinevusi. Venekeelsete õppijate tekstides kasvab B1-tasemel hüppeliselt nii mustrite koguarv kui ka statistiliselt oluliste mustrite arv ja osakaal, kuid sellega ei kaasne mustrite rühmade olulist laienemist ega sõnavara märkimisväärset mitmekesisustumist. Soomekeelsete õppijate kirjutistes seevastu kasvab statistiliselt oluliste mustrite osakaal sujuvalt, kuid samas toimub vähemate mustrite alusel õppija sõnavara intensiivne laienemine.

Märksõnad: õppijakeel; kirjalikud tekstid; kontrastiivanalüüs; keelekasutusmustrid; varieerumine; eesti keel; vene keel; soome keel

Postimees 19.09.2019: Jaaganti poliitikaradar:
paralleelmaailmad (lüh **PM**)

Konarlikult alanud riigikogu istungjärgu avaistungi järel on koalitsiooni ja opositsiooni omavaheline suhtlemine muutunud aina külmemaks. Mitte et ei peetaks tuliseid debatte ega leiutataks aina värvikamaid väljendeid teineteise kohta, vaid et lahendust ja ühist keelt ei paista keegi otsivat. Kumbki pool kaevab piirijoone oma poolele «kruavi» ning kas ongi enam vahet, kumb on Andres ja kumb Pearu. Paralleelsete, kuid omavahel vähe kokku puutuvate maailmade ehitamisele on mitmeid viiteid.

Kunstlikult koostatud tekst ja näide esmakursuslase referaadist

Kunstlikult koostatud tekst (lüh T-)

Päike paistab, linnud laulavad. Mis varjab sissekäiku? Maanteekraavis vulisesid kevadveed. Paistab inimese moodi olevat.

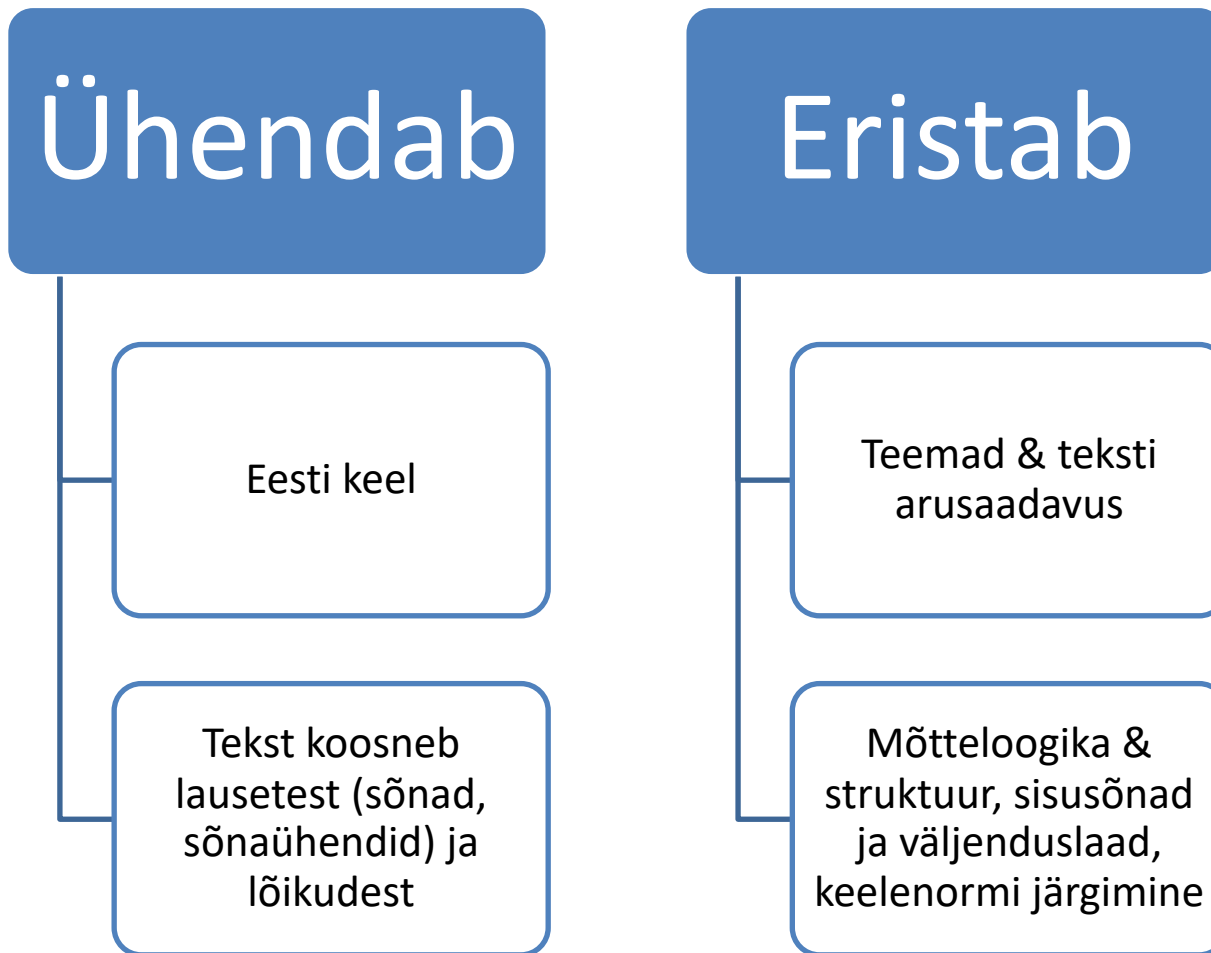
Näide esmakursuslase referaadist (lüh Ref)

Eesti keele keeletehnoloogia baastehnoloogiat ja -ressursse (morfoloogiaanalüsaator, morfoloogiline ühestaja, süntaksianalüsaator, kõnetehnoloogia programmid, üldkorpused, puudepank, leksikaalne andmebaas ja kõnekorpused) puudutav olukord on küllaltki hea.

Erinevate tekstide liigituse alus

- **KUS** teksti kasutatakse > suhtlussituatsioonid, sotsiaalsed keskkonnad
- **KES** teksti kasutab > adressaat ehk sihtrühm ehk (potentsiaalne) lugeja
- **MILLISEL EESMÄRGIL** on tekst loodud ja (tegelikult) kasutuses
 - selgelt väljendatud
 - vaikimisi
 - varjatult

Mis Tead, PM, T- ja Ref tekste ühendab ja eristab?

Analüüs 1: PM-tekst

- Sujuv mõttearendus, ühiskondlikult aktuaalne teema, sisu arusaadav, pakub huvi, moodustab tähendusterviku, edastab infot, mõjutab lugejat, teksti autori positsioon tuleb selgelt esile
 - **üks teema** – subjektide loogiline jagunemine kaheks vastaspoolteks – *koalitsioon* ja *opositsioon*
 - **fookus** – vastasosapoolte suhtlemine: *tulised debatid*, järjest *värvikamad väljendid*

- **Probleem** – *lahendust ja ühist keelt ei paista kumbki pool otsivat; kaevatakse oma poolele «kruavi»*
 - paralleel – Pearu ja Andres Tammsaare „Tões ja õiguses“
- **Tagajärg** – *paralleelsed maailmad ehk paralleelmaailmad*
- Grammatiliselt korrektne, ladusa lausestusega ja kergesti mõistetav sidus tekst
- **Teksti ülesehitus (struktuur):**
 - **Teema** – *koalitsioon ja opositsioon*
 - **Fookus** – *suhtlemine*
 - **Probleem** – *ühist keelt ei otsita*
 - **Järeldus** – *elatakse paralleelmaailmades*

Analüüs 2: T-

- **Puuduvad tekstile omased funktsioonid**
 - rida juhuslikke lauseid
 - puudub ühendav teema ja sisusõnad
 - laused ei ole omavahel loogiliselt ega grammatiliselt seotud – puudub sujuv mõttearendus
 - lausete vahel puuduvad viiteseosed – tekst pole sidus
 - tekstina arusaamatu, räägib nii mõndagi autorist
 - **KUID:** kõik laused on grammatiliselt korrektsed

Analüüs 3: Ref

- **Tekst (teatud mööndustega)**

Tähendustervik, annab hinnangu eesti keeletehnoloogia olukorrale
(*küllaltki hea*)

- **Üks teema:** *eesti keeletehnoloogia*

- **Fookus:** keeletehnoloogia

- **Sisusõnad:**

 - baastehnoloogia ja -ressurss;*

 - morfoloogiaanalüsaator, morfoloogiline ühestaja;*

 - süntaksianalüsaator;*

 - kõnetehnoloogia programmid;*

 - üldkorpused;*

 - puudepank;*

 - leksikaalne andmebaas;*

 - kõnekorpused*

- Sisusõnade all on erinevad mõisted, mis pole omavahel otseselt ja üheselt seotud
- Probleemid mõistete defineerimisega, nt
 - mis on *baastehnoloogia*, mis *baasressurs*?
 - *morfoloogiaanalüsaator*, *morfoloogiline ühestaja*, *süntaksianalüsaator* on eesti keele tarkvara
 - mis on *üldkorpused*
 - mille poolest erinevad *puudepank*, *leksikaalne andmebaas* ja *kõnekorpused*?
- Tekstist on keeruline aru saada: sama mõtet tuleb väljendada lühemalt, selgemalt ja üheselt mõistetavalt; termineid kasutada täpselt

Analüüs 4: Tead

- **Uurimisvaldkond:** õppijate kirjalik keelekasutus A2- ja B1-tasemel
- **Eesmärk:** võrrelda vene- ja soomekeelsete õppijate eesti keele arengut omavahel ja emakeelekõnelejate keelekasutuse taustal
- **Uurimisaines:** sagedasemad ühesuguse morfoloogilise struktuuriga keelekasutusmustrid
 - **Materjali allikas:** *Eesti vahekeele korpuse tekstid*

- **Uurimisobjekt:** kolmest komponendist koosnevad aktiivselt kasutatud mustrid
- **Uurimistulemused:** eri emakeelega õppijate keelekasutus areneb A2-tasemelt B1-tasemele liikudes paljuski sarnaselt, kuid nii mustrite esinemuses kui ka leksikaalgrammatilise varieerumise dünaamikas on olulisi kvantitatiivseid ja kvalitatiivseid erinevusi
 - vn – mustrite arvu hüppelise kasvuga ei kaasne sõnavara märkimisväärsed mitmekesisust
 - sm – mustrite arvu sujuv kasv, millega kaasneb intensiivne sõnavara laienemine

Märksõnad

- Näitavad uurimuse seost
 - uuritava (keele)valdkonnaga – õppijakeel; kirjalikud tekstid
 - uurimisobjektiga – keelekasutusmustrid; (keeleline) varieerumine
 - keeltega – eesti keel; vene keel; soome keel
- Üleliigne märksõna – kontrastiivanalüüs
 - Miks üleliigne?

Tekstide võrdlus

Tunnused	PM	T-	Ref	Tead
Informeerib	+	-	+	+
Mõjutab: (emots), [rats]	(+)	[+]/(+)	[+]	[+]
Autori positsioon	+	-	+	[+]
Teema	+	-	+	+
Mõttearenduse loogika	+	-	+/-	+
Sujuv lausestus	+	+/-	-	+
Lausete sidusus, k.a osalaused	+	-	+/-	+
Tähendustervik	+	-	+/-	+
Grammatiliselt korrektne	+	+	+/-	+
Selge struktuur	+	+/-	+/-	+

Teksti funktsioonide realiseerumine

- **PM-tekst:** infoallikas, mõjutab lugejat, väljendab autori positsiooni ühiskondlikult aktuaalse probleemi kohta
- **T-:** ei ole ühtegi tekstiomast funktsiooni
- **Ref:** infoallikas, kuid edastab infot segaselt; väljendab autori hinnangut keeletehnologia olukorrale
- **Tead:** infoallikas, teave ühe uurimisvaldkonna probleemidest ja analüüsi tulemustest, mis olulised eesti keele õppimise ja õpetamise seisukohast

Tekstile omased üldised funktsioonid

- Ajaloolise mälu, sh kultuurimälu kandja ja säilitaja
- Infoallikas, annab faktiteadmisi, edastab isiklike ja teaduslike seisukohti, pakub üldistusi, paralleele jmt
- Edastab subjektiivseid elamusi ja hinnaguid, kirjeldab fantaasiaid, ulmelisi juhtumeid, romantilisi tundeid jms
- Kujundab ratsionaalseid seisukohti, edastab objektiivseid hinnaguid
- Mõjutab inimese emotsioone, ergutab ratsionaalset mõtlemist, kujundab teaduslike ja kaine mõistuse põhiseid arusaamu, mõjutab ja toob esile ühiskondlikku arvamust, näitab meelestatust
- Pakub esteetilist elamust, ainekõh mõttetegevuseks, ergutab analüüsimist, katsetamist jmt

Analüüsitud tekstide seos esituslaadiga

	PM	T-	Ref	Tead
Publitsistlik	+	-	-	-
Ilukirjanduslik	-	-	-	-
Teaduslik	-	-	(+)	+
Populaarteaduslik	-	-	+	-
Neutraalne kõnekeelne	-	+	-	-
Argikeelne	-	-	-	-

II. KUS tekste kasutatakse: keelekasutuse valdkonnad

- Keelekasutuse valdkondade järgi eristatakse
 - **argikeel**, igapäevane suuline, k. a kirjalik suhtlus, nt kommentaariumid, blogid jms
 - **tarbekeel**
 - Ajakirjanduskeel
 - Ametikeel
 - Teaduskeel
 - **ilukirjanduskeel**, looming esteetilistel ja kunstilistel eesmärkidel

Olenevalt eesmärgist ja sihtrühmast on igal neist hulk tüüpilisi žanreid

Žanr

- Erinevate olukordade, sihtrühmade ja eesmärkide jaoks valitakse erinev esituslaad, sõnavara ja lausestus.
- Aja jooksul on kinnistunud rida tüüpilisi korduva mustri alusel loodud tekste, mida ühendab ***kultuurisidus keelekasutusviis*** (vt Kasik 2007: 35) ehk žanr.
 - Nt CV koostamine etteantud struktuuri põhjal täna ja 20. sajandi elulookirjeldus.
- **Üldist žanrite jaotust ei ole.**
 - Vaikimisi, tava, kogemuspõhiselt kujunenud arusaamad

Näiteid:

keelekasutuse valdkonnad + žanrid

- Klassikalised kirjandusžanrid:
 - romaan, novell, luuletus jm
- Ajakirjandusžanrid:
 - uudis, intervjuu, arvamus, reportaaž jm
- Ametkondlikus suhtluses kasutatud žanrid:
 - ametikirjad, protokollid, aruanded jm
- Teaduse vallas kasutusel olevad žanrid:
 - annotatsioon (ülevaade), retsensioon, artikkel, monograafia, terminisõnastik jm

Žanri eripära väljendus

- **Teksti struktuur**, nt ametikirjade vormistusreeglid olenevalt eesmärgist (pöördumine järelpärimisega eeldab vastust, direktiivse kirjaga taotletakse ettekirjutuse täitmist jne)
- **Valdav tekstitüüp**
 - kirjeldus
 - jutustus
 - arutlus

Ei esine tavaliselt puhtal kujul, vaid **kombineeritult**

- **Keelevahendite valik ja sidumine ehk *stiil***
 - nt etiketinõuded (e-kiri, avaldus, isiklik kiri)

Tekstitüübid ja žanrid

Kirjeldavad tekstid	Jutustutavad tekstid	Arutlevad tekstid
Kirjeldatakse olukordi, tunnuseid, nähtuseid, inimesi, meeleolu, loodust jmt.	Kajastavad sündmusi ja juhtumisi, nende tekkimist ja arengut. Tegemist on dünaamiliste ajaliselt vahelduvate situatsioonidega.	Lahendatakse probleeme, esitatakse poolt ja vastu argumente, kritiseeritakse ja põhjendatakse jne.
Luuakse pilt meid ümbritsevast konkreetsetest objektidest või abstraktsetest kujutelmadest.	Autor on läbi mõelnud, millise kava alusel ja kuidas sündmusi ja osalisi tutvustada, milliseid keelelisi võtteid kasutada jms.	Autor põhjendab oma kriitilisi seisukohti faktidega, analüüsi tulemustega, teoreetiliste seisukohtadega jmt. Kasutatakse argumenteerivat esituslaadi.
Omadussõnad, nimisõnad, võrdlused, tegusõnu vähem, valdavalt olevik ja	Rohkesti tegusõnu, oleviku-mineviku ajavormide vaheldumine.	Liitlauseid (alistusseos), kiillauseid, loendid jms, temaatiline, sh

III. AJAKIRJANDUSLIK vs. TEADUSLIK esituslaad

- **Aines:** faktid & üldistused, seosed, üksikjuhtumid
- **Autori isiksus:** tuleb esile üldistusvõime ja nutikus (seoste nägemine, faktiteadmine)
- **Lugeja mõjutamine, arvamuse kujundamine:**
 - ajakirjanik avaldab subjektiivseid seisukohti ja kujundab hoiakuid; tugineb faktide kontrollile ja uurivale ajakirjandusele
 - teadlane esitab tõeseid uurimistulemusi, valib selleks adekvaatsed meetodid; tõestab uurimistulemuste najal arutlusel olevate seisukohtade kehtivust/ebatõenäolisust jmt

- **Tervikpildi loomine:**

- teema perspektiivsus, arendus- ja rakendusvõimalused, teoreetilised käsitlused, metodoloogia, meetodid jm on teadlase pärusmaa
- ajakirjanduslik üldistus ei ole üldjuhul teaduslik, kuigi rajaneb faktidele
 - info saadud kindlatest või kaudsetest allikatest
- **Selge struktuur**, kirjeldav + arutlev ja argumenteeriv tekst.

Arvustus ehk retsensioon

- Retsensent avaldab arvamust, tõestab ja põhjendab oma seisukohti.
- Retsensioonil kolmeosaline struktuur
 - Retsenseeritava objekti kirjeldus või lühikokkuvõte
 - Selle kommentaar = retsensendi seisukohtade esitamine ja nende põhjendamine faktilisele materjalile toetudes
 - Järeldus (hoiak, hinnang, hinne)
- Ajakirjanduslik arvamuslugu: võib olla sama struktuuri alusel koostatud, kuid tegemist pole teaduslikult tõestatud faktidega (nt eraisikult saadud info)

Mida retsentsent hindab teadustöös?

- **Teadustöö puhul hinnatakse**
 - Töö struktuuri (ülesehituse) loogikat ja vormistust
 - Teema aktuaalsust, uurimisküsimuse uudsust, teoreetilist ja rakenduslikku olulisust
 - Materjali sobivust ja usaldusväärsust
 - Teooria ja meetodite sobivust
 - Tulemuste esitamise viisi
 - Järelduste põhjendatust
- Kirjeldav, jutustav ja arutlev esitluslaad.

IV. KEEL & STIIL:

mõõdetavad tunnused

- Sõnaliikide statistika
- Abstraktsete sõnade osakaal konkreetsete sõnade ja abisõnadega võrreldes
- Liitsõnade ja tuletiste hulk
- Öeldise vorm, isikulise ja umbisikulise tegumoe suhe
- Lauselühendite hulk ja liigid
- Kõrvallauseste hulk pealauseste suhtes
- Sõnade ja lausete pikkus
- Eritunnusega sõnade esilduvus (nt kõnekeelsed väljendid, murdesõnad, vöörsõnad, terminid)

Statistikal põhinevad stiilierinevused

- Abstraktsed/konkreetsed tekstid
 - Abstraktsed nimisõnad vs. konkreetsed nimisõnad
- Staatilised/dünaamilised tekstid
 - Nimisõnad vs. tegusõnad
- Objektiivsed/subjektiivsed tekstid
 - Omadussõnad, mäarsõnad, partiklid jm subjektiivsuse väljendajana
 - Neutraalsed/stiilivärvinguga sõnad
 - Nt *liipama* 'lonkama', *hüplema*, *karglema*, *vitsutama* 'palju ja kiiresti sööm', *pihta panema* 'varastama' jm
 - Võõrsõnad, murdesõnad, unarsõnad, uued sõnad, erialamõisted, teadusterminid, släng (argoo, žargoon) jm.

Näide 1: stiililt neutraalne tekst

Ilmateade

HOMME PÄEVAL

Vähese ja vahelduva pilvisusega ilm. Kohati sajab hoovihma. Puhub loode- ja läänetuul 3-9, rannikul puhanguti 13 m/s. Õhutemperatuur on 9..12°C.

- Informatiivne tekst
- Temaatilise sõnavara (ilm, hoovihm, loode- ja läänetuul, puhanguti 13 m/s, õhutemperatuur)
- Sõnaliikide ja vormide valik piiratud: 3 tegusõna oleviku vormis (*sajab, puhub, on*), 8 nimisõna, 2 omadussõna, numbrid, määrsõna
- Lihtlauseid, sh väljajäätelised (nt 1. lause)
- Tarbekeel (nt ilm, õhutemperatuur, sademed, tuul, UV indeks, hoiatused), stiililt neutraalne tekst

Näide 2: seadus

ÜLDSÄTTED

§1 Seaduse reguleerimisala ja haldusreformi eesmärk

(1) *Käesolev seadus sätestab haldusreformi eesmärgi saavutamiseks valdade ja linnade haldusterritoriaalse korralduse muutmise alused ja korra, sealhulgas haldusterritoriaalse korralduse muutmiseks vajalike otsuste ja toimingute tegemise tähtajad, reformi aluseks oleva kohaliku omavalitsuse üksuse elanike arvust lähtuva omavalitsusüksuse miinimumsuuruse kriteeriumi, erandite kohaldamise tingimused selle kriteeriumi rakendamisel ning kohaliku omavalitsuse üksuste haldusterritoriaalse korralduse muutmisega kaasnevad üldised õigused ja kohustused.*

Nominaalstiil

- Omastavakäändelised järjendid – nominaalstiil (*kohaliku omavalitsuse üksuse elanike arvust lähtuva omavalitsusüksuse miinimumsuuruse kriteeriumi*) – pikk jätkudega lause
- Valdkondlik ametikeel, erialane sõnavara, kantseliit (*käesolev seadus*)
- Eesmärk informeerida, **KUID** tavakasutaja jaoks **raskesti loetav ja seetõttu arusaamatu** tekst.

Ametikeel: liigsõnalisus

Teksti tihedus varjutab mõtte

- Liigsõnalisuse põhjus: seaduste sõnastamise traditsioon ja stambid
- Staatileine tekst (vaid üks tegusõna), nominaalstiil
- Nimisõnad (*seadus, eesmärk, vald, linn, korraldus, muutmine, alus* jne)
- Omadussõnad (*haldusterritoriaalne*)
- Tegusõnad (*sätestab*)
- Võõrsõnad (*haldusreform, reform, miinimumsuurus, kriteerium* jne)

Liigsõnalisuse põhjuseid muudel juhtudel

- Muudel juhtudel:
 - soov halba asja keerutamise ära peita
 - lohakas, stiilitunnetuseta sõnakasutus
- Õpilas- ja üliõpilastööde mustandid, esmased akadeemilise kirjutamise katsetused:
 - ähmane ettekujutus uurimisobjektist, ainesest ja metodoloogiast
 - vähene teoreetiline ettevalmistus, puudulikud erialateadmised, süsteemitus, kesine üldhariduslik taust jm

Näide 3: ilukirjandus

Vahetunni ajal **oli klassituba** kihinat-kahinat täis nagu sipelgapesa. **Kõigil oli** hirmus rutt ja kiir, **kõik** jooksid, kilatsesid, nagu oleksid kartnud kuhugi hiljaks jääda. **Arno hoidus** kartlikult seina lähedale. **Ta** oli veel võõras, ja see kirju liikuv kogu **pani ta pea ringi käima**. **Ainus tuttav**, keda ta silmas, **oli Raja Teele**. Sellesama punapõselise ja valkjajuukselise **Teele vanemad** ja **Arno vanemad olid** peaaegu **üleaedsed**, seepärast **tundis Arno teda**.

(O. Luts. Kevade)

Dünaamiline tekst, sisaldab stiilivärvinguga sõnu (nt *kihinat- kahinat täis*), epiteete (nt *hirmus rutt ja kiir*) ja võrdlust (*nagu sipelgapesa*).

Näide 4: taotluslikult ebatavaline keele- ja stiilivahendite kasutamise

On tore, kui akadeemilist teksti vürtsitab hästivalitud labasus või vastupidi; kui keset tarbeteksti leidub napakas arhaism. See pakub esteetilist naudingut ja koondab mõtteid. Ka parimad naljad sünnivad enamasti registrivahetustest.

(Johanna Ross, ajakirja *Keel ja Kirjandus* peatoimetaja, kirjandusteadlane)

- Stiilielementide segunemine – neutraalne vs. emotsionaalse värvinguga kõnekeelne sõnavara
- Eesmärk lugejat intrigeerida
- MIKS? MIS ON TAOTLUSE MÕTE?

Näide 5: teaduskeel

Artiklid, monograafiad, uurimustööd

- Eesmärk – informeerida saavutustest teaduse vallas, sisu selgelt sõnastada, silmas pidades konkreetset lugejate rühma.
- Teaduslikult põhjendatud, objektiivne ja täpne kirjeldus, arutelu põhineb faktidele ja asjatundliku analüüsi tulemustele + järeldus(ed) arendustöök ja rakenduste loomiseks
- Ühemõtteline sõnakasutus, terminite täpsus
- Loogiline struktuur – missuguses järjekorras fakte esitada, kuidas analüüsi tulemusi klassifitseerida jm

Loogiline & järjekindel teemakäsitus

- Uudne teema
- Aktuaalne küsimus
- Analüüsi meetodid
 - Vanade meetoditega uued/uudsed tulemused
 - Uute meetoditega vanade tulemuste kordamine
 - Uute meetoditega uued tulemused
- Võrdlus – teadusliku lähenemise esmane meetod
 - olemasolevate andmete ja empiirilis-teoreetiliste käsitlustega

- Analüüsi suund
 - Induktiivne – konkreetselt abstraktsele, üksikult üldisele, analüüsilt sünteesile
 - Deduktiivne – abstraktselt konkreetsele, üldiselt üksikule, hüpoteesilt empiirilise või rakendusliku lahenduse suunas
- Esituslaad – arutlev, seletav, põhjendav

- Arutelu
 - eelnevate uurimuste kriitiline analüüs
 - teooria nõrkus, faktidele tuginev põhjendus
 - ratsionaalne hinnang
 - uute ideede pakkumine, hüpoteesi põhjendatud esitamine
- Fookus seostel reaalse ja hüpoteetilise, vana ja uue vahel
- Autori seisukoht kujuneb teaduspõhise hinnangu alusel (on andme- ja teadmispõhine)

Akadeemilise kirjutise ülesehituse loogikast

- Kõige tähtsam paigutub teksti algusesse või lõppu (peab lugejale silma hakkama)
- Järeldused ja kokkuvõtte lähevad teksti lõppu
- Kui tulemus on lugejale oluline, paigutatakse see osa kommentaaride, selgituste ja põhjenduste ette
- Eristada oluline ebaolulisest ja vastavalt sõnastada

Materjali järjestamise loogikast

- Materjal esitatakse **kronoloogilises järjekorras** (varem – nüüd – perspektiivis)
- Materjal esitatakse **probleemi käsitluse alusel**: nt kuidas tehakse meil ja kuidas mujal, mis on fookuses ja mis tagaplaanil
 - Oluline vs. vähemoluline, tuntud vs. tundmata, lihtne vs. keeruline, selge vs. hajus
- Materjal esitatakse **temaatilise liigendatuse alusel**: teema järk-järguline lahtiharutamine; teema esitamine aspektide vmt kaupa

Materjali esitamise loogikast

- Seosed: põhjus-tagajärg, olemus-nähtumus
- Seaduspärasused: nt uurimisainese süstematiseerimine dialektilise loogika seaduste alusel
 - eitus on avaram kui jaatus; neutralisatsioon kui vastandite ühtsus (mitte kadu) jm

Nt külm/kuum > soe; võimalik/mittevõimalik;
reaalne/hüpoteetiline

Akadeemilise teksti struktuur

- Loogiline struktuur – artikli selguse ja loetavuse tagatis
 - Teema jaguneb alateemadeks ja lõikudeks
 - Lõik sisaldab teemasõnu ja väljendab peamist mõtet
 - Võtmesõnad paigutuvad kas lõigu algusse või lõppu
 - Lõigud on omavahel seotud (lause ja teksti sidususe vahendid)

Teksti loetavus

- Ebaselguse põhjuseid
 - Tekst sisaldab lugejale arusaamatuid sõnu, puuduvad seletused
 - Keeruline lauseehitus
 - Mitmetähenduslikkus (tuleneb suuresti sõnajärjest)
 - Väärad sidususvahendid
 - Sõnade ja loogiliste lõikude väljajätt

Näide 1: väljajätud

... saab vajalikku informatsiooni <küsitlustest>, mida oleks tegelikult vaja perioodiliselt <kaasajastada ja korduvalt läbi viia> et pangad suudaksid muuta enda teenuseid vastavalt ja uurida uue tehnoloogia mõju <kellele-millele?>

Näide 2: seosed osalausete ja lausete vahel

1) Osalausete vahel – , *kellel on paremad suhted oma klientidega, kuid kui kaua nad suudavad seda hoida?* **Uus mõte, uus lause!**

2) Lausete vahel – *Pangad pidid nüüd hakkama rohkem hoolt kandma oma klientide rahuolu eest, hoidma teenuseid kvaliteetsena ja usaldusväärseks, mis tõstab panga üldist mainet.* **Mille kõige läbi klient muutuks lojaalseks läbi aja.**

Näide 3: lause mõte

Teadusliku töö meetodiks oli kvantitatiivne meetod. Enamus andmeid saadi uuringu käigus läbi viidud ankeetide tulemusel.

Lausestus: Ankeetide töötlemisel on kasutatud järgmisi kvantitatiivse analüüsi meetodeid: klasteranalüüs, ...

KOMMENTAAR: kui andmed on saadud ankeetidest, siis küsitlus kuulub kvalitatiivsete meetodite alla. Tekib vastuolu 1. ja 2. lause sisu vahel.

Näide 4: absurdsed sõnastused

Autor leidiski, et tema enda poolt tehtud uurimus oleks vabalt kättesaadav ning standardiseeritud küsimustega, et oleks kindel arusaam kvaliteedist ning usaldusväärsest.

Kelle-mille usaldusväärsest jutt?

Kliendi, ankeedi, uurimuse või millegi kolmanda-neljanda usaldusväärsest?

Mis on standardiseeritud küsimustega uurimus?

Teadusteksti struktuuri näide

PEALKIRI

Autor(id): eesnimi + perekonnanimi

Kokkuvõte (annotatsioon, ülevaade)

Võtmesõnad

PÕHITEKST

(Viidatud) kirjandus

Autor(ite) tutvustus koos kontaktandmetega

Ingliskeelne kokkuvõte: autor(id) > kokkuvõtte tekst
> võtmesõnad (keywords)

Lisad

Teadusteksti sisukomponendid

- Uurimisobjekt
- Probleem
- Uudsus
- Eesmärk
- Uurimisküsimused
- Materjal & meetodid
- Teoreetiline raamistik
- Analüüsi tulemused
- Diskussioon ja järeldused
- Kokkuvõte

Kirjandus

Kasik, Reet 2007. Sissejuhatus tekstiõpetusse.
Tartu.